

1. Ərəb dilində: rizq (رِزْق)

Ənənəvi tərcümə:

"rizq" – ruzi, təqdir olunmuş qida, yaşam təminatı.

Məsdəri: razaqa (رَزَقَ) – təmin etdi, ruzi verdi.

Bu anlamlar artıq "təqdir edilmiş, bölünmüş və ya təmin olunmuş" həyat qaynağı mənasını ehtiva edir.

2. Akkad dilində qohum və ilkin formalar

Akkad dili bu kökün ən qədim izlərini təqdim edir. Qohum köklər:

razaqum (𒀭𒍪𒍪𒍪𒍪𒍪) – vermək, təmin etmək, təminat göndərmək

rizqum / *rizqu* – təyin edilmiş pay, xüsusilə tanrılar və krallar tərəfindən verilən rəsmi həyat təminatı, pay, maaş, ya da müqəddəs pay.

Misal:

"rizqu ša ilim" – "tanrının ruzi/təminatı"

"ana mārišu yittadin rizqum" – "oğluna rizq verdi"

Burada rizqum təkcə maddi yemək deyil, həm də yuxarı qüvvənin təyinatı, sistemli şəkildə ayrılmış təminatdır. Bu, artıq qanunla kodlaşdırılmış "həyat təminatı"dır.

3. Semantik kod: R-Z-Q kökü

Bu kök həm ərəb, həm akkad, həm də proto-semit dillərində 3 əsas konsepti ehtiva edir:

Təmin etmək (sosial və ya ilahi mənbədən)

Qanunla ayırmaq (yəni təsadüfi yox, sistemli)

Yaşamaq üçün yetmək (yəni məqsədli yönləndirilmiş mənbə)

Bu baxımdan, rizq artıq “qida” yox, yaşamaq üçün yönləndirilmiş, kodlaşdırılmış həyat təminatıdır.

4. Türk dilləri ilə bağ

Azərbaycan türkcəsində də bəzi qalıqlar görünür:

rızq / ruz – klassik formaları. Məsələn:

“Ruzigar” – “ruzi-gar” →

Bunu açsaq:

ruzi (روزی) – ruzi, qismət, təminat (Ərəb və Fars vasitəsilə Türk dillərinə keçib)

gar / kar – edən, gətirən, yönləndirən (müxtəlif dillərdə “əməl edən” morfem)

Sənətkar – sənət edən

Kar-güzar – iş görən, tədbirli

Əl-kər – (köhnə variantlarda) əl ilə əməl edən

“Kar” burada həm “iş”, həm də “əməl edən şəxs” mənasında işlənir.

Maraqlı semantik paralel:

- Akkad dilində šepû ša rizziki – “ruzi gətirən ayaq”, yəni bərəkət gətirən gediş
- Farsca bahar-e ruzgar – “ruzi gətirən bahar”, yəni yenilənmiş ruzi və imkan

5. Semantik nəticə

rızq (رِزْق) – sadəcə qida deyil. Bu söz:

Təyin olunmuş həyat təminatını,

Sistəmlə təyin edilmiş pay,

Bütün bu təminatın nizamlı şəkildə çatdırılmasını ifadə edir.

Nəticə

rızq = sistemli, kodlaşdırılmış, məqsədli şəkildə təyin olunmuş təminat, strukturlaşdırılmış təmin edən, doyuran mənasındadır.

Yekun:

Bu halda, tam tərcümə konstruktiv baxımdan belə olur:

«thamarāt-dən sizin üçün ruzi çıxarıldı»

və ya daha strukturlaşdırılmış formada:

«mə' ilə – yəni mənə identifikasiyası vasitəsilə – thamarāt-dən sizin üçün ruzi hasil olundu»

Davam edirik, növbəti fraqment

فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا

Transliterasiya: **fa-lā taj'alū li-Llāhi andādan**

Sətir-struktur:

fa – və ya nəticə bağlayıcısı

lā – inkar ədatı

taj'alū – siz etməyin, yaratmayın (fel – 2-ci cəm şəxs, etmək, qoymaq)